

Træer i svinefolde

Producer svinekød og træ-biomasse på samme areal

Hvorfor træer?

Træer som fx poppel og pil i svinefolde giver grisene et naturligt og stimuli-rigt nærmiljø, hvor de kan søge skygge for solen og læ for vinden. Grisene kan klø sig på træerne, hvilket de bl.a. ynder efter sølebadning.

Grisene bruger bl.a. træerne som kløstativ (foto: H.M-L. Andersen).

Træer i svinefolde forventes at reducere miljøbelastningen ved frilandsproduktion. Dette skyldes, at veletablerede træer (≥ 4 år) er mere robuste over for grisenes rodeadfærd end græs. Derudover har de et dybere rodnet som kan optage næringsstoffer fra dybere jordlag i det tidlige forår.

Høstet træbiomasse kan udnyttes til produktion af bioenergi eller anvendes som rodemateriale i slagtesvinestalde. Veletablerede energiafgrøder kan producere bioenergi, der giver en fortrængning af naturgas svarende til 10-15 t CO₂ per ha om året for det tilplantede areal. Dermed bidrager træer i folde til en markant reduktion af økologisk svineproduktions klimabelastning.

Træer i svinefolde har desuden en positiv effekt på biodiversitet og landskabsæstetik.

Træer i farefolde er en oplagt mulighed for skyggeetablering som påkrævet i sommermånedene ifølge Brancheaftalen for Økologisk svineproduktion. Få rækker træer i den ene af folden kan dog ikke erstatte sølebad, der giver en langt større varmeafgivelse end skygge. Mulighed for sølebadning er formentlig også vigtig i forhold til hudpleje (foto: T. Mukendi).

Før etablering

Før etablering af træer er det vigtigt med en grundig planlægning. Der bør laves en målfast tegning over marken som indeholder områder med træer, afstand mellem køreveje og størrelse på folde. Der må ikke plantes nærmere end 15 m langs søer og åer eller nærmere end 100 m fra fortidsminder. Der bør ikke plantes på drænedede jorde, idet træernes rødder kan ødelægge drænrørene.

Valg af træer

I forhold til beplantning af træer i svinefolde er der for nuværende primært erfaringer med pil og poppel, der kan dyrkes på de fleste arealer i Danmark. Pil er som udgangspunkt mere buskagtig i sin vækst og kan blive op til 6-8 m høj. Poppel er et mere rankt træ som dog kan lave sideskud nedefra. Den kan blive op til 20-30 m højt. Det kan anbefales at plante flere forskellige kloner for at reducere sygdomsmodtagelighed. Det er naturligvis også muligt at etablere andre træarter som fx gran og robuste sorter af frugttræer, der blomstrer og giver frugt på forskellige tidspunkter. Der er for nuværende gode erfaringer med at kombinere poppeltræer, gran og mirabeller, hvorimod cæbletræer har svært ved at følge med poppeltræerne og grisene er hårde ved barken.

Pil (t.v.) kan fremstå mere buskagtig i forhold til poppel (th). Fotos: T. Mukendi (tv) og V. Bondesan (t.h.)

Tilskud

Plantet fx pil og poppel efter reglerne for lavskov, er arealet berettiget til grundbetaling (se Landbrugsstyrelsens Vejledning om direkte arealstøtte 2018). Det bør dog altid nøje overvejes om der ved beplantning af folde ønskes at søge tilskud til arealet. Reglerne er komplicerede og muligheder og risici bør diskuteres med en planteavlskonsulent.

Afhugning af grene i 1 m højde reducerer træskader og søernes brug af grene til redebygning. Sidstnævnte kan måske hæmme nyfødte pattegrises mobilitet i hytten (foto: K.R. Hansen).

Folddesign

De beplantninger, der allerede er etableret i farefolde udgør ca. 1/6-1/3 af foldens areal. Træerne er placeret samlet i én ende af folden. I sådanne systemer tyder det på, at placering af hytte og foder har betydning for, hvor søerne vælger at gøde. I forhold til miljøet er det fordelagtigt, at en betydelig del af søernes gødning afsættes i nærheden af træerne. I et pilotforsøg blev den største gødningsafsætning i træområdet (43 % urin og 80 % fæces) opnået, når hytten var placeret tæt på træerne og foderet længst væk. Placering af hytten tæt på/mellem træerne er desuden en fordel for hyttetemperaturen og dermed for soens velfærd især under faringen og de første dage efter, hvor soen primært er i hytten.

Fordele for miljø og dyr

Erfaringer fra forsøg med poppel- og piletræer i svinefolde tyder på, at træer er betydeligt mere effektive til at reducere risikoen for kvælstofudvaskning fra svinefolde end græs. Udover at være mere robuste over for grisenes rodeadfærd og færden, kan energiafgrøder med deres dybere rodnet formentlig opsamle flere næringsstoffer især i det tidlige forår, hvor en stor del af de næringsstoffer, der er afsat i løbet af vinteren, har bevæget sig fra de øvre til de dybere jordlag. Få rækker træer i folden er dog ikke tilstrækkelig til at reducere den samlede miljøbelastning fra svinefolde, hvor der ofte er et højt kvælstofoverskud på op til 400 kg N/ha. En større andel af træer og/eller lavere belægningsgrad er nødvendig. En årlig høst af energiafgrøder med blade skønnes ligeledes at være et effektivt middel til at fjerne kvælstof fra foldene (skønnet ca. 75 kg N/ha ved 50 % trædække) og dermed reducere kvælstofoverskuddet betydeligt. Den høstede biomasse kan anvendes som rodemateriale i slagtesvinestaldene. Der er dog sparsomme erfaringer med om træerne kan holde til at høstes i bladsæsonen.

Søer, der har adgang til træer, vælger oftere diegivning uden for hytten i sommermånederne sammenlignet med søer, der ikke har adgang til træer. Generelt foretrækker søerne træzonen frem for græsarealet, når de hviler uden for hytten. Udover skygge og læ giver træerne formentlig grisene en opfattelse af beskyttelse for rovdyr (foto: M. Hestbjerg).

Varmestress og solskoldning er en udfordring for søer på friland. Træer i farefolden fremmer soens muligheder for at termoregulere, men få rækker træer er ikke tilstrækkeligt. Adgang til sølebadning er stadig afgørende for soens velfærd i sommermånederne.

Anne Grete Kongsted¹, Malene Jakobsen¹, Lars Lambertsen², Heidi M-L Andersen¹, Uffe Jørgensen¹, John E Hermansen¹

1) Institut for Agroøkologi, Aarhus Universitet, 2) Økologisk Landsforening

anneg.kongsted@agro.au.dk, 4. juni 2018

Læs mere:

- <http://agro.au.dk/forskning/projekter/pecosystem>
- https://okologi.dk/media/235799/dyrkningsvejledning_farefolde.pdf
- <https://okologi.dk/media/1447345/beplantning-i-farefolde.pdf>
- <http://okologi.dk/media/676747/farefolde-med-beplantning-til-soeer-paa-friland.pdf>
- <http://www.agforward.eu/index.php/en/sylvopasture-systems.html>